

'Ervaren wat anders is'

Leefbaarheid en democratie, Deens jeugd-, onderwijs-, zorg- en ouderenbeleid.

Ervaren wat anders is... een kennismaking met Denemarken

Genieten en je veilig en gelukkig voelen, dat is de droom van iedereen. En meer dan enig ander volk zijn de Denen erin geslaagd om die droom om te zetten in werkelijkheid. Denemarken heeft één van de succesvolste en meest dynamische economieën van Europa. Volgens internationale studies staan de Denen bovenaan op de lijst als de meest gelukkigste mensen van de wereld. Maar wat is hun geheim?

Om dat geheim te ontdekken en te ervaren wat anders is aan Denemarken heeft het district Noord-Nederland van het Landelijk Contact Gemeentelijk Welzijnsbeleid (kortweg LCGW) van 18 tot en met 21 april jl. een studiereis georganiseerd voor gemeenten en maatschappelijke organisaties. E&S advies en consultancy is inhoudelijk en als sponsor actief betrokken geweest bij de voorbereiding en uitvoering van deze reis. De adviseurs Janny Reitsma en Johan van der Zee, programmaleiders van jeugd en leefbaarheid maakten deel uit van een bont gezelschap van wethouders, gemeentesecretarissen en beleidsmedewerkers en adviseurs. Uitgangspunt bij deze reis was ervaren en leren van de Deense aanpak. Een compact werkbezoek waarmee we –terug in Nederland- geleerd hebben van andere aanpak, visie en inzichten. Verrassend genoeg heeft een dergelijk bezoek ook als effect dat onze eigen producten en initiatieven als bijzonder vernieuwend en eigentijds beschouwd kunnen worden.

Denemarken versus Nederland

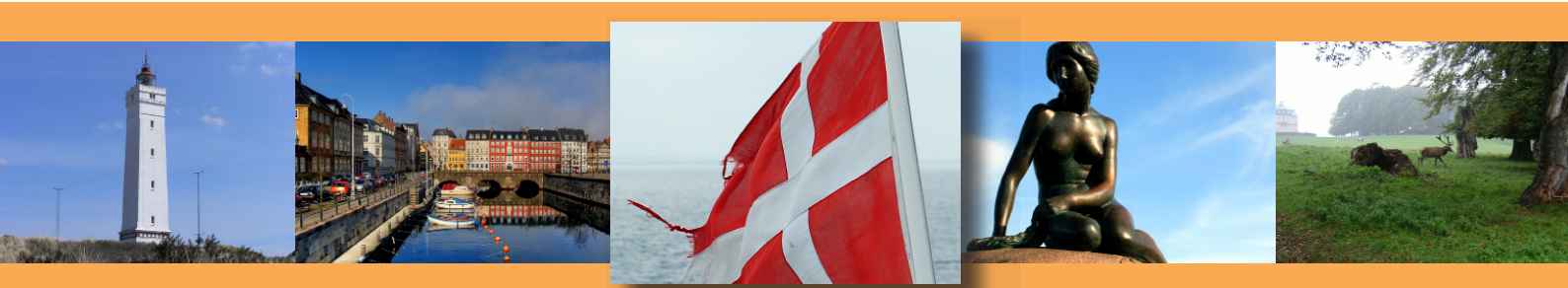
Denemarken is een land dat openstaat voor nieuwe ideeën. Betrokkenheid en openheid zijn vaste elementen in de Deense cultuur. Denen nemen actief deel aan het culturele leven. Ze voelen zich sterk verbonden met hun land en hun culturele erfgoed. Men is trots op hun land en hun vlag de Dannebrog. Zij laten dan ook geen moment onbenut om deze te laten wapperen. Wij noemen dat al snel chauvinistisch en zijn voor dergelijk uiterlijk vertoon te nuchter, maar wij zijn vanouds ook veel internationaler georiënteerd. Denemarken heeft dan ook een zekere monocultuur waardoor het een meer naar binnengericht karakter heeft. In ieder geval heeft het gevoel van deze saamhorigheid van de Denen en hun maatschappelijke betrokkenheid gezorgd voor een bijzondere en welvarende manier van leven. Denemarken is overigens anderhalf keer groter dan Nederland heeft veel platteland en slechts 5,5 miljoen inwoners waarvan de meeste woonachtig zijn in, voor Deense begrippen, grote steden.

Decentralisatie van verantwoordelijkheden naar gemeenten

In Denemarken heeft in 2007 in onder andere het sociale domein een stille revolutie plaatsgevonden. De gemeenten zijn vrijwel volledig verantwoordelijk geworden voor het lokale sociale beleid. Alleen de taken op het terrein van de ziekenhuiszorg behoren nog toe aan regionale samenwerkingsverbanden. Alle overige sociale-, fysieke en economische taken zijn vanuit provincies en ten dele het rijk gedecentraliseerd naar gemeenten. De provinciale bestuurslaag is daarmee vrijwel volledig verdwenen.

Vanaf 1 januari 2007 is Denemarken ingedeeld in vijf regio's die de dertien provincies hebben vervangen. Tegelijkertijd is het aantal Deense gemeenten te-ruggebracht van 271 tot 98. Een megaoperatie die men in een –voor Nederlandse begrippen- bijzonder kort tijdsbestek van een paar jaar heeft weten te volbrengen. Over deze herindeling en ermee samenhangende bezuiniging heeft overigens ook in Denemarken de nodige discussie plaatsgevonden maar men is van oudsher gewend dergelijke besluiten redelijk directief te nemen en uit te voeren. De Rijksoverheid geniet in Denemarken veel vertrouwen "dus gaan we het zo doen". Met onze Nederlandse vergader- coalitie- en poldertraditie kunnen wij ons een dergelijke aanpak volstrekt niet voorstellen.

Om Denemarken in de juiste context te kunnen ervaren zijn we bij aankomst op zondagavond 18 april op informele wijze bijgepraat over context, ontwikkelingen en actualiteit van Denemarken. Twee Duitse gasten, zeer nauw verbonden aan Denemarken, hebben ons bijgepraat over de volksaard en recente maatschappelijke ontwikkelingen.

'Ervaren wat anders is'

Leefbaarheid en democratie, Deens jeugd-, onderwijs-, zorg- en ouderenbeleid.

Met dit referentiekader hebben we de volgende dagen een bezoek gebracht aan de gemeenten Aabenraa (op het schiereiland Jutland) en Assens (op het eiland Funen). Naast de kennismaking met deze gemeenten en de organisatieverandering is de praktijk van alledag bezocht bij een diversiteit van maatschappelijke organisaties op het terrein van jeugd, kinderopvang, onderwijs, welzijn en cultuur.

Om Denemarken in de juiste context te kunnen ervaren zijn we bij aankomst op zondagavond 18 april op informele wijze bijgepraat over context, ontwikkelingen en actualiteit van Denemarken. Twee Duitse gasten, zeer nauw verbonden aan Denemarken, hebben ons bijgepraat over de volksaard en recente maatschappelijke ontwikkelingen. Met dit referentiekader hebben we de volgende dagen een bezoek gebracht aan de gemeenten Aabenraa (op het schiereiland Jutland) en Assens (op het eiland Funen). Naast de kennismaking met deze gemeenten en de organisatieverandering is de praktijk van alledag bezocht bij een diversiteit van maatschappelijke organisaties op het terrein van jeugd, kinderopvang, onderwijs, welzijn en cultuur.

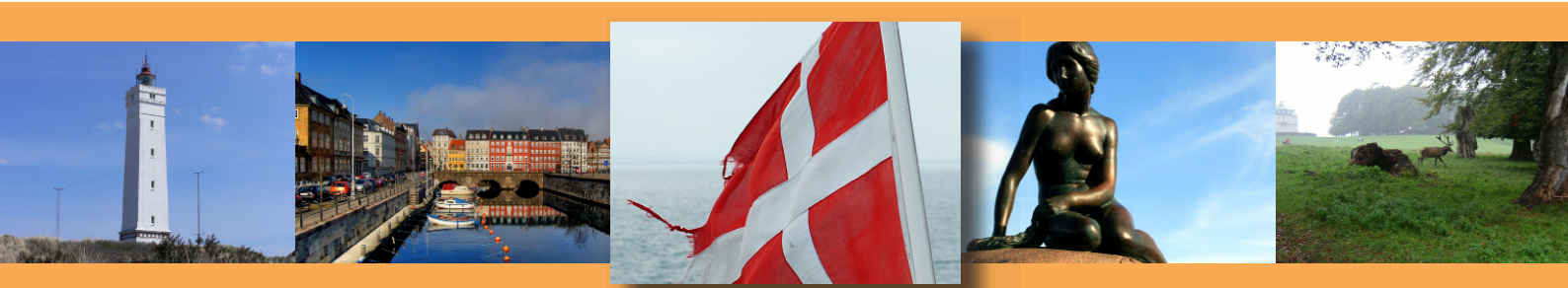
Over de werkvloer bij Deense gemeenten

De gehele maandag is besteed aan kennismaking met de gemeenten. 's Ochtends heeft de burgemeester Tove Larsen van Aabenraa ons geïnformeerd over de algemene aanpak en ambities. Opvallend daarbij was vooral het accent op structuurverandering en opschalen. Met andere woorden het veranderingsproces is sterk van bovenaf gestuurd en in gang gezet. Er zijn samen te voegen gemeenten beperkte termijnen geboden en er is een bezuinigingstaakstelling opgelegd en daarmee diende men de klus te klaren. De verbinding met en het betrekken van de bevolking –vanuit een democratische legitimatie van onderop– was daarbij in eerste aanzet minder relevant. De nadruk lag vooral op slimmer, efficiënter en effectiever.

De maandagmiddag op doorreis naar Assens, alwaar we verbleven in een prachtig landelijk conferentiecentrum voor onderwijspersoneel. De middag zijn we uitvoerig geïnformeerd door bestuurders en medewerkers van deze gemeente over de wijze waarop zij zaken hebben opgepakt. De nieuwe gemeente Assens heeft zo'n 60.000 inwoners en 6000 (!) werknemers in dienst en is daarmee de grootste werkgever van het eiland Funen. Denemarken kent in de sociale sector een traditie dat professionals in de gehele sociale sector (van kinderopvang tot bibliotheken en van onderwijs tot maatschappelijke dienstverlening) in dienst zijn van de gemeente. Met andere woorden één werkgever, één CAO waardoor afstemming en samenwerking als vanzelfsprekend plaatsvindt, tussen sectoren waar bij ons nog sprake is van afbakening en concurrentie. Het maatschappelijke middenveld (of particulier initiatief, zoals wij dat kennen is minder prominent aanwezig). Overigens werkt men wel met flexibelere arbeidsvoorwaarden dan wij gewend zijn. De aandacht voor leefbaarheid en opbouwwerk heeft men ook in gemeentelijk dienst georganiseerd. Vanwege de herindeling en het belang van verbinding met de lokale bevolking hecht men in Assens sterk aan deze "verbindingsofficieren" Na een periode van topdown reorganiseren beseft men dat investeren in verbinding met de bevolking van buitengewoon groot belang is.

Een kijkje in de uitvoeringspraktijk

Na diverse gesprekken en presentaties is de dinsdag vervolgens geheel besteed aan werkbezoeken op locatie. Op diverse locatie zijn wij gastvrij ontvangen en hebben gesprekken kunnen voeren op de werkvloer. Er is een bezoek gebracht aan Natuurkinderopvang, brede plattelandsscholen, een zogenaamde Efterskole gericht op het voorkomen van schooluitval, tot slot zijn twee zogenaamde Kulturhus locaties bezocht.

'Ervaren wat anders is'

Leefbaarheid en democratie, Deens jeugd-, onderwijs-, zorg- en ouderenbeleid.

Het interessante bij alle voorzieningen is de vanzelfsprekendheid en grote gerichtheid op samenwerking rondom voorzieningen voor ouders en kinderen. Een totaalarrangement van zorg en opvang voor de jongste kinderen loopt naadloos over in het primair onderwijs tot 14 jaar en er omheen heeft men een diversiteit van andere ouder- en kindgerichte initiatieven georganiseerd. In dorpen is het voorts gebruikelijk dat de school ook 's avonds door dorpsbewoners wordt gebruikt. Daarnaast is het de kwaliteit en beschikbare ruimte die opvalt. Gebouwen bieden in samenhang onderdak aan meerdere functies. Een bibliotheek en de ICT zijn tiptop in orde. In het onderwijs viel ook de huiselijkheid en de warmte in de aankleding van de gebouwen op. Kinderen verblijven in de regel een hele dag op school en komen met de bus uit een groot verzorgingsgebied. Bij alle voorzieningen speelde tot slot de buitenruimte ook een prominente rol, naast combinaties met sportvoorzieningen veel avontuurlijke en zeer ruim opgezette creatieve buitenspeelruimte. Er wordt dan ook veel buiten gespeeld en daar trekken ze desnoods een "skispeelpak" voor aan.

Cultuur hoog in het vaandel

Ter afsluiting van onze inspirerende reis hebben we op dinsdagavond een bezoek gebracht aan de Volkshogeschool in Helnaes. Volks-hogescholen hebben een belangrijke functie in Denemarken. De eerste volkshogescholen werden vanaf 1848 gesticht door de dichter en theoloog Grundtvig. Hij vond dat Denen beter opgeleid moesten worden dan alleen op de lagere school het geval was. Met name participatie, het vergroten van inzicht in eigen cultuur en geschiedenis werd belangrijk geacht. Aan Grundtvig heeft Denemarken ook een diepgewortelde zangtraditie van allerlei volksliederen te danken, een liedboek dat je in geheel Denemarken aantreft en op scholen, maar ook in vergaderingen van een gemeenteraad, actief wordt gebruikt. Ruim 150 jaar later zijn er in Denemarken nog steeds zo'n 100 (!) Volkshogescholen actief als moderne vormingscentra voor de gehele bevolking. Een breed aanbod van culturele, maatschappelijke en creatieve programma's is er mogelijk. Gebruikelijk is om ook een sabbatical in een volkshogeschool door te brengen. Speciaal voor ons gezelschap trad deze avond een typisch Deense Volksmuziekgroep "Lang Linken" op. Drie bevrogen muzikanten die met volksmuziek en sterke verhalen voor een swingende afsluiting van deze uitwisseling met Denemarken hebben gezorgd.

Investeren in kwaliteit en combinaties

Terugkijkend hebben we op een bijzondere hartelijke wijze mogen ervaren wat anders is aan Denemarken. Het geheim van de Denen is bijzonder en vanwege de andere culturele context van Denemarken niet één op één te kopiëren naar Nederland. Waar wij een wereld te winnen hebben is de samenwerking tussen maatschappelijke organisaties. De vanzelfsprekendheid waarmee de Denen dat doen is om jaloers op te worden. Daarnaast is het investeren in kwaliteit en combinaties van voorzieningen een stap verder dan Nederland. Het belang van het creëren van kwalitatieve ontmoetingsplekken voor mensen waar veelal een bijzonder aanbod is van kunst, boeken, film en theater komt gelukkig in Nederland met de Kulturhusinitiatieven eveneens steeds meer op gang. Waar de Denen tot slot slim in zijn dat is doorpakken. Een megaoperatie in zo'n kort tijdsbestek volbrengen is immers ongelooflijk. Het is hen gelukt... nu wij nog... Ook wij kunnen deze Deense aanpak omzetten in werkelijkheid en met onze projecten als Kwaliteit in Beweging, Integrale Kindorganisatie, Leefbaarheid Platteland zijn we zeer actueel en innovatief bezig. Eén belangrijk verschil kunnen wij maken en dat is onze traditie om dichtbij mensen op kleine schaal projecten te ontwikkelen. Daar kunnen die Denen wellicht nog wat van ons leren...

Meer informatie over de actuele en innovatieve projecten van E&S Advies & Consultancy vindt u op onze website www.ens.nl.